

ZOOLOGISCHE MEDEDELINGEN

UITGEGEVEN DOOR HET

RIJKSMUSEUM VAN NATUURLIJKE HISTORIE TE LEIDEN
(MINISTERIE VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK)

Deel 50 no. 14

19 januari 1977

ENIGE GEGEVENS OVER DE UITGESTORVEN RAL *PAREUDIASTES PACIFICUS* HARTLAUB & FINSCH

door

G. F. MEES

Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden

Met een plaat

INLEIDING

De vondst in het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie van twee stuks van de uitgestorven ral *Pareudiastes pacificus* Hartlaub & Finsch, waarvan de aanwezigheid klaarblijkelijk nog nooit in de literatuur vermeld werd en derhalve volkomen onbekend was, werd voor mij aanleiding eens na te gaan wat er van deze merkwaardige soort bekend is, en hoeveel materiaal er nog in musea bestaat.

GESCHIEDENIS EN MATERIAAL

De geschiedenis van de soort begon in 1869 toen de bekende reiziger van het Museum Godeffroy te Hamburg, J. Kubary, op het eiland Savaii, het grootste eiland van de Samoa groep, twee stuks verzamelde, welke hij opstuurde naar Hamburg. Reeds spoedig na ontvangst aldaar werd de soort door Hartlaub & Finsch (1871) beschreven onder de thans nog gebruikte naam. Het feit dat zelfs thans de eigen geslachtsnaam nog niet ten offer is gevallen aan nomenclatuurvereenvoudigers die, als reactie op een periode waarin het gewoonte scheen te worden elke vogelsoort in een eigen genus te plaatsen, ijverig speuren naar overbodige genera, bevestigt het unieke karakter van *Pareudiastes pacificus*, een soort zonder nauwe verwanten. De laatste jaren is overigens wel verwantschap gesuggereerd met de in 1933 beschreven en van slechts één individu bekende *Edithornis silvestris* Mayr, een bewoner van het binnenland van San Cristobal, een der Salomons Eilanden (cf. Mayr, 1949; Olson, 1975).

Kubary arriveerde te Apia in September of October 1868, en reisde van daar door naar Savaii. Na een verblijf van ruim een jaar verliet hij begin 1870 de Samoa Eilanden. Zoals Hartlaub & Finsch, wier artikel is gedateerd

2 Januari 1871, vermeldden, verkreeg Kubary slechts twee exemplaren van *Pareudiastes pacificus*, waarvan hij het ene droog prepareerde, het andere op alcohol zond. Dit werd nog eens bevestigd door Finsch (1872).

Reeds twee jaar later kwamen van andere zijde meer gegevens over de ral los, en wel van Whitmee (1874a, 1874b), een op Upolu woonachtige zendeling. Hij deelde verschillende bijzonderheden over de levenswijze mede, helaas ten dele uit de tweede hand, en vermeldde in een brief gedateerd 12 December 1873 dat hij omstreeks September 1872 voor het eerst een exemplaar in handen had gekregen, dat hij in alcohol opstuurde naar Tristram, een bekend Engels ornitholoog, terwijl hij nadien nog een tweede voorwerp en een ei ontving. Het ei werd hem gegeven door G. Brown, een zendeling die op Savaii woonde, alwaar het ei was gevonden. Volgens Whitmee zou *Pareudiastes pacificus* op Savaii algemener zijn dan op Upolu.

Een passage in Whitmee's brief, die verderop geciteerd zal worden, wijst erop dat er ook in 1873 een verzamelaar van het Museum Godeffroy op Samoa werkzaam was.

Tenslotte werd in Juli 1874, gedurende het bezoek van de Challenger Expeditie aan Fidji, aan een der deelnemers, J. Murray, een exemplaar van *Pareudiastes pacificus* geschonken door G. Brown, die toen blijkbaar aldaar verbleef.

Uit latere jaren bestaan nog wel enkele vage berichten, die verderop zullen worden besproken, maar geen enkel dat zeker is, zodat de gehele geschiedenis van de soort, van ontdekking tot verdwijning, zich heeft afgespeeld binnen een tijdsverloop van slechts vijf jaar.

Volgens de beschikbare gegevens werd dus ten minste het volgende materiaal verzameld: twee stuks (waarvan een op alcohol) door Kubary, twee stuks (waarvan een op alcohol) door Whitmee, die bovendien een ei van Brown ontving, en een balg door Brown, die volgens Whitmee ook meer eieren moet hebben bezeten.

Intussen zijn er in de literatuur, van tijd tot tijd, meer exemplaren vermeld dan de vijf waarvan het bestaan in de vorige alinea werd aangetoond. Sharpe (1893) rapporteerde de aanwezigheid van twee stuks in het British Museum (Natural History), terwijl een door Hartlaub (1896) gemaakte optelling tot zes kwam: 2 in Londen, 2 in Tristram's verzameling, één in Hamburg en één in Bremen.

Ten einde een overzicht te verkrijgen heb ik alle musea waarvan bekend was dat zij materiaal hadden of hebben, aangeschreven, en ben gekomen tot een totaal van tien exemplaren (en een ei), die in het bijgaande lijstje (blz. 241) zijn opgenomen. Opvallend is dat, terwijl Kubary volgens de literatuur slechts twee stuks zou hebben verzameld, waarvan één op alcohol dat hierna onder

no. II verantwoord zal worden, zodat er één opgezet voorwerp of balg overblijft, er thans ten minste drie vogels op zijn naam staan: ten minste, omdat ook het voorwerp te Hamburg gewoonlijk aan hem wordt toegeschreven. Uit zijn levensbeschrijving (bv. bij Gebhardt, 1964) blijkt dat Kubary nooit terug is geweest op Samoa, het materiaal kan dus niet van een tweede verblijf afkomstig zijn. Er blijven twee mogelijkheden: òf Kubary heeft inderdaad al dit materiaal verzameld, doch door vertraging in de verzending is het pas veel later aangekomen, òf het is van een andere verzamelaar van Godeffroy afkomstig (de in de brief van Whitmee genoemde persoon?), en ten onrechte aan Kubary toegeschreven.

Thans zal van elk exemplaar voor zover doenlijk de geschiedenis worden nagegaan.

Bestaand materiaal

1. Het exemplaar te Hamburg werd volgens Bolau (1898) bij de liquidatie van het Museum Godeffroy in 1886 verworven. Bolau meende dat deze vogel type van de soort was, d.w.z. het opgezette exemplaar was dat door Kubary in 1869 werd verzameld, en waarnaar Hartlaub & Finsch (1871) de oorspronkelijke beschrijving grotendeels maakten. Overigens schreef Bolau reeds dat hem de beoordeling van type-status van materiaal afkomstig uit het Museum Godeffroy niet altijd gemakkelijk was gevallen, en dat hij wel fouten kon hebben gemaakt. Inderdaad vond ik een aantal onjuistheden in zijn werk (Mees, 1969: 165).

In een discussie van het Museum Godeffroy verklaarde Stresemann (1951: 403, Anm. 107) dat: „Viele Vögel, darunter zahlreiche Typen Finschs und Hartlaubs, auch der von *Pareudiastes pacificus*, kamen 1886 in den Besitz des Zoologischen Museums in Hamburg und sind 1943 zugrunde gegangen, als das Museum bei einem Bombenangriff vernichtet wurde”.

Intussen noemde Greenway (1958: 241) Hamburg nog zonder commentaar als een der plaatsen waar een exemplaar voorhanden was. Dit werd gevolgd door de publicatie van Gebhardt (1964: 201), volgens wien het exemplaar in 1943 verloren zou zijn gegaan, waarna de rij van elkaar tegensprekende auteurs werd gesloten door Luther (1970) die weer verklaarde dat het voorwerp wel nog bestond. Intussen had ik mij reeds om inlichtingen gewend tot Dr. W. Meise, conservator der ornithologische afdeling van het museum te Hamburg, die mij bevestigde (in litt., 17.XII.1970) dat het voorwerp gelukkig wel degelijk nog aanwezig is. Hij verschaftte nog de volgende bijzonderheden: „Unseres Stück war natürlich ausgestopft, trägt nicht den Namen von Kubary, aber auch 7450, das waren einfach die Artnummern von Godeffroy, und kam 1886 an unser Museum”. Over het nummer 7450

volgt hieronder meer. Het Hamburgse exemplaar was vroeger opgezet, maar wordt thans weer als balg bewaard. In tegenstelling tot wat Luther schreef, staat er op het etiket geen naam van den verzamelaar; vermoedelijk heeft men slechts aangenomen, daar sinds Bolau (1898) dit exemplaar als type gold, dat Kubary de verzamelaar was. Intussen berichtte Dr. Meise mij in de hierboven genoemde brief, dat het Hamburgse individu waarschijnlijk niet het door Hartlaub & Finsch beschreven opgezette exemplaar was, en suggereerde dat het het door deze auteurs genoemde tweede, in alcohol gezonden, exemplaar zou kunnen zijn, dat dan later uit de alcohol zou kunnen zijn genomen. Doch uit de sindsdien uit Bremen beschikbaar gekomen gegevens blijkt, dat praktisch zeker het voorwerp in Bremen dit tweede exemplaar was, en het Hamburgse het dus niet kan zijn. Het voorwerp van Bremen wordt onder no. 11 besproken.

2. Een opgezet exemplaar, dat evenmin als de meeste andere vogels in de oude collectie van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie een oorspronkelijk etiket heeft. Op de onderzijde van het voetstuk zowel als op een aangehechte kaart staat echter geschreven: „Kubary (Mus. Godeffroy, 1874) Savaii, Samoa”. Het jaartal 1874 is het jaartal van aankoop, en dat is ongetwijfeld juist.

Hoewel het Museum Godeffroy zeker wetenschappelijk belang had, en ook een belangrijk, royaal uitgegeven eigen tijdschrift publiceerde, was de firma Godeffroy in de eerste plaats een handelshuis, dat op grote schaal naturaliën, ethnologica, enz. verkocht. Hiertoe werden geregeld catalogi uitgegeven en rondgezonden aan potentiële afnemers. In Catalog V, gepubliceerd in 1874, vond ik op blz. 200, onder Addenda het volgende: 7450 / *Pareudiastes pacificus* Hartl. & Finsch / Savay / 1500. Het eerste nummer, 7450, is niets anders dan een bestelnummer, het laatste, 1500, is de prijs in Silber groschen. Ons exemplaar is ongetwijfeld uit deze aanbieding gekocht. Destijds besefte men reeds heel goed de zeldzaamheid van het object want de prijs van 1500 Silber groschen is de hoogste van de gehele catalogus (voor één ander object, *Phascolarctus cinereus*, van Bowen, Queensland, werd dezelfde prijs berekend); duidelijk blijkt daaruit ook dat het zeker niet om veel exemplaren ging.

3. Een balg, zonder origineel etiket; het aangehechte museum-etiket is geschreven door E. D. van Oort (verbonden aan het museum sinds Mei 1904). Er staat op de ene zijde van het etiket „*Pareudiastes pacificus* Hartl. & Finsch/Savai, Samoa-eilanden”, en op de keerzijde „Kubary/Mus. Godeffroy”. Er is dus geen enkele aanwijzing wanneer dit voorwerp werd ontvangen (vermoedelijk tussen 1874 en 1886 in welk laatste jaar het Museum Godeffroy werd opgeheven).

4. De tweede vogel die door Tristram van Whitmee (1874a) werd ontvangen (de eerste was het onder no. 10 genoemde alcohol-exemplaar) en tevens de enige van al het bestaande materiaal, waarvan het geslacht (♀) op het etiket staat vermeld. Gegevens verstrekt door Morgan (in litt., 10.V.1973) luiden: „T 9070 female collected Punai, Samoa Islands, 1872 by Rev. S. J. Whitmee. This label also contains in Tristram's handwriting the wording — *Gallinula whitmei*, Tristram, type described Ibis Jan. 1873”.

Punai is echter geen localiteit doch de volksnaam van *Pareudiastes*. De naam *Gallinula whitmei* is nooit gepubliceerd: blijkbaar heeft Tristram nog bijtijds bemerkt dat de soort reeds beschreven was.

5. Dit exemplaar werd geërfd van Tristram, die destijds twee stuks in zijn collectie had (cf. Tristram, 1889). Hoewel er thans geen verzamelaarsnaam op het etiket staat, is het duidelijk dat ook dit exemplaar van of door bemiddeling van Whitmee moet zijn verkregen. Het moet later ontvangen zijn dan no. 4, daar er in Whitmee's (1874a) brief nog geen gewag van werd gemaakt, en is dus vermoedelijk pas tegen het einde van 1873 verzameld.

6. In 1878 aangekocht van S. J. Whitmee.

7. Dit voorwerp werd door den zendeling G. Brown aan Sir John Murray (1841-1914) gegeven toen deze in Juli 1874 met de Challenger Expeditie Levuka, Fidji bezocht. In 1923 werd het met 23 andere vogelhuiden van Samoa aan het British Museum geschonken, vermoedelijk door nabestaanden van Murray. Deze vogels zijn niet vermeld in de „Challenger Reports”. Er bevond zich in deze kleine verzameling slechts één *Pareudiastes*, en Greenway's (1958: 241) onderstelling dat er twee via de Challenger Expeditie zouden zijn ontvangen is onjuist (het andere exemplaar in het British Museum is het hierboven onder no. 6 genoemde).

8. Dit exemplaar is het vroegere cat. no. a van het British Museum (cf. Sharpe, 1894: 166); het werd in November 1930 in ruil ontvangen door het American Museum of Natural History. In de catalogus van het British Museum stond als herkomst van dit voorwerp aangegeven: „Old Coll.”. Hierover berichtte Galbraith (in litt., 2.XII.1970) mij het volgende: „Old Collection would imply that the specimen was not registered, and probably that Sharpe assumed (rightly or wrongly) that it had been acquired before 1837, when we started to register all specimens received”. Dit is natuurlijk bijzonder interessant daar eruit zou blijken dat al vele jaren voordat de soort „officieel” werd ontdekt, er een exemplaar in het British Museum aanwezig was. Dat dit overigens niet zo onwaarschijnlijk is als het op het eerste gezicht lijkt, blijkt uit het citaat uit Pritchard (1866) dat verderop in dit artikel is opgenomen.

9. Deze vogel werd destijds door Baron Rothschild voor zijn museum te

Tring gekocht, blijkbaar rechtstreeks van het Museum Godeffroy. Een afbeelding, van de hand van G. E. Lodge, verlicht een artikel van Rothschild (1907). Op het etiket van het Tring Museum (dus niet een oorspronkelijk etiket) staat: „One of typical specimens, purchased and illus.: Godeffroy. Savaii, Samoa Is., Kubary coll.”, op het oudere etiket van het Museum Godeffroy staat: „7450, Savay Kbry” (gegevens ontvangen van Mevr. LeCroy, in litt., 17.XI.1970). Zoals bekend werd in 1932 de gehele vogelverzameling van het Tring Museum verkocht aan het American Museum of Natural History.

10. Een voorwerp in alcohol dat begin 1975 door Dr. P. J. K. Burton in de alcohol-collectie van het British Museum werd „ontdekt”. Ik zag het daar gedurende een bezoek in Juli 1975. Er waren geen gegevens van oorsprong bij, doch wel een registernummer: 1874.2.20.38. Volgens het in het B.M. gevolgde systeem van registratie betekent dit dat de registratie plaats vond op 20 Februari 1874, en daarom lijkt het mij voor de hand te liggen dat het hier het door Whitmee in zijn brief van 12 December 1873 genoemde voorwerp betreft, dat omstreeks September 1872 werd verzameld.

Zoekgeraakt materiaal

11. Zoals Hartlaub (1896: 21, voetnoot) mededeelde, bevond zich destijds een exemplaar van *Pareudiastes pacificus* in het Uebersee-Museum te Bremen. Ook Greenway (1958) noemde Bremen onder de musea waar een exemplaar van de soort aanwezig was. Luther (1970: 72) schreef hierover echter: „Bremen: Irrtümlicherwise von Greenway für die Bremer Sammlung genannt, die jedoch kein Stück dieser Rallenart besitzt”. Gezien het feit dat Hartlaub (aan wien Greenway ongetwijfeld zijn opgave ontleende) gedurende vele jaren verbonden was aan het museum te Bremen, leek het mij onwaarschijnlijk dat hij zich zou hebben vergist en daarom wendde ik mij tot den huidige conservator, Dr. Focke, die mij als volgt berichtte (in litt., 12.I. 1973): „Aus unseren Katalogen geht hervor, dass ein Spiritus-Präparat in unserem Museum vorhanden war, und zwar noch bei der ersten Sichtung der Bestände nach dem Kriege. Mein Vorgänger hier, Dr. Duncker (1960 gestorben), vermerkt das Vorhandensein ausdrücklich etwa um 1950. Später ist dann in einem der Kataloge ein zusätzlicher Bleistift-Vermerk von Herrn Duncker zu finden: „feh”. Bedauerlicherwise ist also durch irgend ein Unglück zwischen 1948 und 1960 das Exemplar hier verloren gegangen. Jedenfalls habe ich trotz allen Suchens keine Spur dieses Präparates gefunden. — Hier die Abschrift der Eintragung im sogenannten Real-Katalog: „7498. *Pareudiastes pacificus* H. u. F., Schiffer Ils., Savai. Mus. Godeffroy (Kubary) 1870 (Spiritus)”.

Dazu das Zeichen von Duncker für das Vorhandensein nach 1948. Die

Zahl 7498 ist die Exemplar-Nr. des Präparates in dem Real-Katalog. In einem anderen Katalog, nämlich im systematischen Katalog, steht die Bleistift-Notiz „fehlt“.

Uit het jaar van ontvangst (1870) blijkt duidelijk dat dit het spiritus-exemplaar was, dat door Hartlaub & Finsch (1871) in de beschrijving van de soort werd genoemd, met andere woorden, dat het één der beide syntypen was. Het verlies valt bijzonder te betreuren, daar er nu slechts één exemplaar over is (no. 10), bruikbaar voor anatomisch of osteologisch onderzoek.

12. Sharpe (1891: 379) maakte melding van een sternum met onvolledige schoudergordel van *Pareudiastes*, dat zich destijds bevond in het museum van het Royal College of Surgeons te Londen. Het was ten geschenke ontvangen van P. L. Sclater die in contact stond met Whitmee en met Tristram, zodat het wel zeker is, dat deze beenderen afkomstig waren uit één der door Whitmee gezonden balgen. De genoemde beenderen worden namelijk bij het prepareren tot balg of opgezette vogel uit het lichaam verwijderd en kunnen dus afzonderlijk worden bewaard. In 1941 heeft het museum van het Royal College of Surgeons zware bomschade opgelopen, waarbij het grootste deel van de osteologische verzameling verloren is gegaan, en thans is het bovengenoemde materiaal niet meer te vinden (Mej. Allen, in litt., 9.II.1976).

Ei

Tenslotte bestaat er nog het ei, dat altijd als authentiek aanvaard is, hoewel, zoals blijkt uit de hierna geciteerde brief, Whitmee zelf geen verantwoordelijkheid voor deze determinatie aanvaardde. Het ei vond zijn weg naar het British Museum, waar het zich thans nog bevindt. Het werd beschreven en afgebeeld door Oates (1901: 122, pl. IX fig. 6).

BIOLOGISCHE GEGEVENS

Het spreekt vanzelf dat over de levenswijze van een ral die al omstreeks een eeuw uitgestorven is, weinig bekend is. Ik vermeldde intussen reeds dat een der nog bestaande balgen van de soort blijkbaar dateert van lang voor de officiële „ontdekking”. Via Armstrong (1932) die eruit citeert kwam ik Pritchard's (1866) boek op het spoor waarin een heel verhaal staat over de Punae of Punai, onder welke naam *Pareudiastes pacificus* bij de inwoners van Samoa bekend stond. Ook dit werk dateert dus van vóór Kubary's bezoek:

„The Punae (or „springer-up”) is another very remarkable bird, which is now also nearly extinct, from the same cause as the manu-mea. The natives state that it burrows in the ground; feeds on grubs, worms, and

insects; runs very fast; and when first starting from its burrow, makes a long spring upwards from the ground, but having very small wings it cannot fly. I have found traces of the punae only at Aopa, an inland town in the northern aspect of Savaii, but I was never fortunate enough actually to see one. Its deserted burrows were there pointed out to me, where, in days long past, it had been captured. It is said to be excellent eating, and as such was very highly estimated by the natives. In the days when the punae were plentiful, regular hunting-parties used to go out after them; dogs were trained to find their burrows; and the bird was taken by placing a net over the burrow, in which it became entangled when, emerging from its haunt, it made the long spring with which it invariably started when disturbed. The natives of Rarotonga have often told me that it (or another very similar bird) still exists numerously on their island. I presume it is a species of the apteryx; and I have heard something of a skin having once been sent to Sydney, though I never could trace by whom, or to whom, or any other particulars”.

Zoals Mayr (1945: 112) reeds opmerkte, berust de voorstelling van broeden in holen in de grond waarschijnlijk op verwarring met een of andere stormvogel-soort. Het is althans niet aannemelijk dat een ral zelf zou graven; aan de andere kant is het heel goed mogelijk dat de Punae gebruik maakte van de holen van stormvogels om zich bij gevaar in te verschuilen. Een dergelijk gedrag constateerde ik nl. van een andere ral, *Rallus philippensis*, op eilandjes in de Koraalzee (cf. Hindwood, Keith & Serventy, 1963: 16), en het is van nog verschillende andere soorten rallen bekend (Greenway, 1958).

Kubary heeft helaas, afgezien van de mededeling dat de vogel „Punae” werd genoemd, geen gegevens over de levenswijze verschaft (cf. Hartlaub & Finsch, 1871: 22).

Whitmee (1874a) daarentegen is plezierig-uitvoerig. Hij geeft een lang verhaal over het graven van en leven in holen, maar vermeldt dan dat de zendeling George Brown, woonachtig op Savaii, enige weken tevoren een levende vogel met twee eieren had ontvangen: „The man who took them to him declares that he caught the bird on the nest with the two eggs in question under it. This nest, he says, was on the ground, and composed of a few twigs and a little grass. Mr. Brown has kindly given one of the eggs to me, and I forward it to you for your inspection”. In tegenstelling tot de vrij vage gegevens over het graven van holen, werd het hier geciteerde broedgeval gestaafd door het verzamelen van een oude vogel met eieren, één waarvan als bewijsstuk bewaard is gebleven. Dit broedgeval moet hebben plaatsgevonden in October of November 1873.

Over het voedsel heeft Whitmee ook een en ander te vertellen: „The *Pareudiastes* evidently feeds upon insects. The Samoans are very clever at taming and feeding birds: but I believe they have never yet succeeded in keeping this bird alive more than a few days. The man who caught the one I sent to Canon Tristram last year tried to feed it on vegetable food; but it died in a few days. Another lately procured on Savaii died in the same way on a vegetable diet. But one caught two months ago, after being fed by cramming with vegetable food for three or four days, was bought, apparently in a hopeless state of starvation, by one of M. Godeffroy's collectors. He offered it some insects, which it eat readily, and on which diet it soon recovered its health. It was fed for a fortnight upon beetles, grubs, &c., and was thriving well; but, unfortunately, it escaped from its cage one day while it was being fed”.

Later (Whitmee, 1874b) voegde hij hier nog aan toe overtuigd te zijn dat *Pareudiastes pacificus* een nachtdier was, iets waarop de grote ogen, reeds beschreven door Hartlaub & Finsch, ook wezen. Whitmee zelf woonde op Upolu, Brown op Savaii, en hoewel Whitmee duidelijk verklaarde dat de soort op beide eilanden voorkwam, doch op Upolu veel zeldzamer was dan op Savaii, zijn zijn verklaringen over voorkomen op Upolu niet geheel overtuigend. Misschien mogen zijn vermeldingen van Upolu worden toegeschreven aan verwarring met stormvogels. Het lijkt mij zelfs mogelijk dat de naam Punae op Upolu werd gebruikt voor stormvogels omdat men daar de echte Punae niet uit de eerste hand kende. In zijn laatste bijdrage, gedateerd 2 April 1875, verklaart Whitmee (1875) niets nieuws te weten te zijn gekomen.

De verdwijning van *Pareudiastes pacificus* lijkt wel erg snel en dramatisch te zijn verlopen, en ik zou graag eindigen met het doen blijken van een sprankje hoop dat de soort nog voortbestaat. Hoewel er sinds 1873 niets zekers is vernomen, vermeldde Armstrong (1932): „The most recent record of this bird is from Tau in the Manua Group but even here it has not been seen for some twenty years, so is probably extinct”. Het eiland Tau is het meest oostelijke van de Samoa Eilanden, Savaii daarentegen het meest westelijke. Het ligt voor de hand weer aan verwarring met stormvogels te denken en in elk geval is Armstrong's vermelding veel te vaag om aanvaardbaar te zijn. Mayr (1945) schreef: „This species has not been recorded for more than 50 years and may be extinct”: dit lijkt mij te optimistisch, want toen dit werd gepubliceerd was er al ruim 70 jaar niets meer van de soort vernomen. Ook Greenway (1958) komt niet verder dan een: „Possibly extinct”, en vermeldt de opvatting van Mayr dat de Punae misschien nog wel zal worden herontdekt. Hoewel ik graag optimistisch zou zijn, en er de

laatste jaren herhaaldelijk vogelsoorten zijn teruggevonden die reeds tientallen jaren uitgestorven werden gewaand, moet wel worden bedacht dat thans reeds meer dan 100 jaar niets meer is vernomen van de vogel. Ik kan nauwelijks geloven dat er nog een serieuze kans op herontdekking bestaat. De aantekeningen van Pritchard en Whitmee (zoals gezegd, vermoedelijk ten dele niet geheel juist), omvatten dan ook alles dat wij kunnen verwachten over de merkwaardige ral *Pareudiastes pacificus* ooit te zullen weten.

AFBEELDINGEN

Gekleurde afbeeldingen van *Pareudiastes pacificus* zijn tweemaal gepubliceerd, eenmaal als illustratie bij het artikel waarin de oorspronkelijke beschrijving wordt gegeven (Hartlaub & Finsch, 1871: pl. 2), en eenmaal in een artikel van Rothschild (1907: pl. 8). De eerstgenoemde afbeelding, naar een schets van de hand van Finsch op steen gezet door Joseph Smit, is veel beter dan de laatstgenoemde, die door G. E. Lodge werd vervaardigd. Op de afbeelding van Lodge staat het oog haast microscopisch klein aangegeven, terwijl bekend is dat het juist zeer groot was; ook toont het gevederte een blauwe kleur. Olson (1975) schrijft hierover: „In the rather poorly executed color plate of *P. pacificus* in Rothschild (1907), the bird is made to look much more bluish and *Porphyrio*-like than is true of the two specimens that I examined”.

Ook op de afbeelding van Hartlaub & Finsch valt wel iets aan te merken, met name vraag ik mij af of de fraaie rode oogring, die inderdaad de anders wat sombere tekening leuk „ophaalt”, verantwoord is. In de tekst wordt hij tenminste nergens genoemd, hoewel toch Kubary's opgaven van de kleuren der onbevederde delen worden geciteerd.

Een vergelijking met de door Olson (1975) gepubliceerde gekleurde plaat van *Edithornis silvestris*, laat zien dat er tussen deze soort en *Pareudiastes pacificus* inderdaad een opvallende overeenkomst bestaat, zodat het op morfologische gronden zeker wel verantwoord lijkt beide soorten in één geslacht te plaatsen. Hoe het zoögeographisch verklaard zou moeten worden dat twee rassen die geen van beiden het vliegvermogen bezitten, en waarvan de ene voorkomt in de bergbossen van San Cristobal, de andere in de bergbossen van Savaii (een afstand van ruim 2500 km), verwant zijn is mij niet duidelijk en de mogelijkheid dat de gelijkenis op convergentie berust dunkt mij dan ook niet uitgesloten te zijn.

DANKWOORD

Voor inlichtingen over onder hen berustend materiaal van *Pareudiastes pacificus*, verwerkt in dit artikel, ben ik dank verschuldigd aan Mejuffrouw

E. Allen (Hunterian Museum, Royal College of Surgeons, Londen), Mevrouw M. K. LeCroy (American Museum of Natural History, New York) en de Heren Dr. E. Focke (Uebersee-Museum, Bremen), I. C. J. Galbraith (British Museum (Natural History), aanvankelijk Londen, thans Tring), Dr. W. Meise (Zoologisches Museum, Hamburg) en P. J. Morgan (City of Liverpool Museums).

SUMMARY

The discovery that the Rijksmuseum van Natuurlijke Historie possesses two specimens (one mounted, one a study skin) of the extinct rail *Pareudiastes pacificus*, led to a survey of extant material of this bird.

Altogether ten specimens could be traced, of which nine are dry (mounts or skins), and one is in alcohol. A list of these specimens with the institutions where they are preserved is given. Besides, one egg is known.

TABLE I

Material of *Pareudiastes pacificus*

locality	collector	institution where the material is preserved
1. Savay Ins.	—	Zoologisches Museum, Hamburg, ex Godeffroy, 1886.
2. Savaii	J. Kubary	Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden (cat. no. 1), ex Godeffroy, 1874.
3. Savaii	J. Kubary	Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden (cat. no. 2), ex Godeffroy.
4. Samoa, 1872	S. J. Whitmee	City of Liverpool Museums, ex Tristram (no. T. 9070).
5. Samoa, 1873	S. J. Whitmee	City of Liverpool Museums, ex Tristram (no. T. 9071).
6. Samoa	S. J. Whitmee	British Museum (Natural History), Tring (no. 1878.1.19.97).
7. Samoa	G. Brown	British Museum (Natural History), Tring (no. 1923.9.7.10), ex Murray.
8. Samoan Isl.	—	American Museum of Natural History, New York (no. 246000), ex British Museum (cat. no. a).
9. Savaii	J. Kubary	American Museum of Natural History, New York (no. 547009), ex Rothschild, ex Godeffroy.
10. Samoa, Sept. 1872	S. J. Whitmee	British Museum (Natural History), Tring (no. 1874.2.20.38), ex Tristram.

Until about 1950 there existed a second spirit specimen, in the Uebersee-Museum, Bremen, but it cannot now be found and must be considered lost. The same is the case with a sternum and other bones formerly in the Hunterian Museum, Royal College of Surgeons, London.

LITERATUUR

- ARMSTRONG, J. S., 1932. Hand-list to the Birds of Samoa. John Bale, Sons & Danielsson Ltd., London.
- BOLAU, H., 1898. Die Typen der Vogelsammlung des Naturhistorischen Museums zu Hamburg. — Mitt. Naturh. Mus. Hamburg, 15: 45-71.
- FINSCH, O., 1872. Zur Ornithologie der Samoa-Inseln. — J. f. Orn., 20: 30-58.
- GEBHARDT, L., 1964. Die Ornithologen Mitteleuropas. Brühlscher Verlag, Giessen.
- GREENWAY, J. C., 1958. Extinct and vanishing birds of the world. Special Publ. no. 13, American Committee for International Wild Life Protection, New York, N. Y.
- HARTLAUB, G., 1896. Ein Beitrag zur Geschichte der ausgestorbenen Vögel der Neuzeit sowie derjenigen deren Fortbestehen bedroht erscheint. Zweite Ausgabe. Bremen (Abh. Naturwiss. Ver. Bremen, 14).
- HARTLAUB, G. & O. FINSCH, 1871. On a collection of birds from Savaii and Rarotonga islands in the Pacific. — Proc. Zool. Soc. Lond.: 21-32, pl. 2.
- HINDWOOD, K. A., K. KEITH & D. L. SERVenty, 1963. Birds of the south-west Coral Sea. — C.S.I.R.O. Div. Wildl. Res. Techn. Pap., 3: 1-44.
- LUTHER, D., 1970. Die ausgestorbenen Vögel der Welt. Neue Brehm-Bücherei, 424. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt.
- MAYR, E., 1933. Birds collected during the Whitney South Sea expedition. XXII. Three new genera from Polynesia and Melanesia. — Amer. Mus. Novit., 590: 1-6.
- , 1945. Birds of the Southwest Pacific. Macmillan Company, New York.
- , 1949. Notes on the birds of northern Melanesia. 2. — Amer. Mus. Novit., 1417: 1-38.
- MEES, G. F., 1969. A systematic review of the Indo-Australian Zosteropidae (part III). — Zool. Verh. Leiden, 102: 1-390.
- OATES, E. W., 1901. Catalogue of the collection of birds' eggs in the British Museum (Natural History) I. British Museum, London.
- OLSON, S. L., 1975. The South Pacific gallinules of the genus *Pareudiastes*. — Wilson Bull., 87: 1-5.
- PRITCHARD, W. T., 1866. Polynesian reminiscences; or life in the South Pacific Islands. Chapman and Hall, London.
- ROTHSCHILD, W., 1907. On extinct and vanishing birds. — Proc. Fourth Int. Orn. Congress (London, 1905): 191-217, pls. 7, 8.
- SHARPE, R. B., 1891. Catalogue of the specimens illustrating the osteology of vertebrated animals, recent and extinct, contained in the Museum of the Royal College of Surgeons of England. Part III. Class Aves: i-lvii, 1-469.
- , 1894. Catalogue of the birds in the British Museum XXIII. British Museum, London.
- STRESEMANN, E., 1951. Die Entwicklung der Ornithologie von Aristoteles bis zur Gegenwart. F. W. Peters, Berlin.
- TRISTRAM, H. B., 1889. Catalogue of a collection of birds belonging to H. B. Tristram. Durham.
- WHITMEE, S. J., 1874a. Letter relating to a *Didunculus* and two curlews sent to the Society's collection, and to the habits of *Pareudiastes pacificus*. — Proc. Zool. Soc. Lond.: 183-186.
- , 1874b. Quotation from letter. — Proc. Zool. Soc. Lond.: 605-606.
- , 1875. List of Samoan birds, with notes on their habitats & c. Part I. Land birds. — Ibis, (3) 5: 436-447.

Pareudiastes pacificus Hartlaub & Finsch (RMNH cat. no. 1), ca. 2/3 X